

1 Sosialdemokrati for en verden i endring

2
3 Store endringer i vår tid knyttet til handel, krig og konflikt, migrasjon og rammene for
4 internasjonalt samarbeid får virkninger for vårt levebrød, for muligheten til å fremme våre
5 verdier og interesser, og for vår sikkerhet. Urolig farvann krever en stø hånd ved roret og god
6 navigasjon; internasjonalt engasjement er en del av Arbeiderpartiets og fagbevegelsens
7 DNA.

8 Mens verden aldri har vært mer sammenvevd, er høyrepopulistenes svar å bygge murer og
9 forsøke å skru tiden tilbake. Nasjonalismen og proteksjonismen er igjen på fremmarsj.

10 Sosialdemokratiets svar er mer internasjonalt samarbeid og solidaritet. Arbeiderpartiet er en
11 del av en internasjonal bevegelse tuftet på frihet, solidaritet og grunnet i et
12 interessefellesskap på tvers av landegrenser. Fienden er urettferdighet og fattigdom; ikke
13 andre land, religioner eller etniske grupper. Arbeiderpartiet vil arbeide for felles kjøreregler
14 som gir like rettigheter og plikter for alle, for stormakter som for små land. Vi vil fremme en
15 regelbasert global orden, basert på internasjonalt samarbeid, og med FN som kjerne.

16 I en verden preget av uro og utrygghet vil vi kjempe for mer inkluderende samfunn med like
17 muligheter, preget av solidaritet, samarbeid, bærekraftig utvikling og fremtidstro. Norge må
18 stå klar å bidra til å løse krig og konflikt, med vekt på fredsdiplomati og bistand til
19 fredsbygging og utvikling.

20 Vår politiske modell står seg i en verden i forandring. Et samfunn preget av høy kompetanse,
21 bred tillit, nært samarbeid og ressurser til felleskapet er godt stilt for å dra nytte av fremtidens
22 muligheter.

24 1. Vårt globale engasjement

25 Globaliseringen, med dens drivkrefter og virkninger, øker den gjensidige avhengigheten
26 mellom land. De store utfordringene kan bare løses gjennom internasjonalt samarbeid.
27 Klimautfordringene er en slik global trussel. Bekjempelse av klimaendringene og sikre
28 bærekraftig utvikling er nødvendig for å løse vår tids største globale utfordringer. Paris-
29 avtalen og FNs bærekraftsmål gir en god politisk plattform for internasjonal samhandling.
30 Arbeiderpartiet vil prioritere arbeidet med global oppfølging og finansiering.

31 Norges utenrikspolitikk, basert på våre verdier og interesser, bør fortsatt være forankret i et
32 nært samarbeid med Europa og USA. Samtidig flyttes verdens tyngdepunkt, hvor land i Asia,
33 Latin-Amerika og Afrika får større økonomisk betydning og politisk makt. Dette vil kreve et
34 sterkere og bredere globalt engasjement for Norge.

35 I en verden hvor de globale samarbeidsordningene er under press, øker de regionale
36 organisasjonenes betydning. Arbeiderpartiet går inn for å styrke Norges samarbeid med
37 regionale organisasjoner som Den afrikanske union (AU) og sørøstasiatiske ASEAN.

38 Kina vil spille en nøkkelrolle globalt, og landets politiske veivalg i globale spørsmål som klima
39 og fellesgoder – for eksempel utviklingen i Arktis og forvaltning av havrommet – får stadig
40 større betydning. Arbeiderpartiet vil arbeide for å styrke samarbeidet med Kina i
41 internasjonale spørsmål. Vi vil arbeide aktivt for å styrke forbindelsene og nytte de store
42 mulighetene som har åpnet seg med hensyn til bilateralt samarbeid om handel og
43 investeringer, standarder og rettighetsspørsmål.

44 Med globale verdikjeder, hvor varene vi forbruker kan være satt sammen av deler fra land i
45 flere verdensdeler, blir internasjonale standarder og regelverk for handel stadig viktigere.

46 Arbeiderpartiet vil arbeide for at WTO blir en sterk verdensorganisasjon for rettferdig handel.
47 En dreining mot bilaterale handelsavtaler tjener den sterke rett, i vil arbeide for brede
48 multilaterale handels- og investeringsavtaler med høye standarder for arbeidstakere, miljø og
49 forbrukere. Globaliseringen skaper også utfordringer med å fremme arbeidstaker-rettigheter
50 og å bekjempe skatteunndragelse. Vi vil fremme arbeidet for anstendig arbeid i
51 internasjonale samarbeidsfora som ILO. Vi skal kjempe for at folkemakt og demokrati står
52 sterkere enn kapitalmakten, og at ressurser kan komme fellesskapet til gode – ikke unndras
53 til skatteparadis.

54 Arbeiderpartiet legger stor vekt på TISA-avtalens betydning for norsk verdiskaping og
55 sysselsetting. Det internasjonale tjenestemarkedet er stort, og vi har offensive interesser
56 knyttet til at norske tjenesteprodusenter får økt tilgang til det globale tjenestemarkedet.
57 Samtidig ser Arbeiderpartiet det som en forutsetning at en TISA-avtale ikke svekker det
58 politiske handlingsrommet knyttet til kontroll og styring med offentlige tjenester og
59 velferdstilbud. Avtalen må ikke legge hindringer for å regulere forhold som
60 forbrukerbeskyttelse, helse, sikkerhet, miljø og arbeidstakerrettigheter.
61 Arbeiderpartiet krever at markedene for sykehustjenester, offentlig utdanning og sosiale
62 velferdstjenester ikke åpnes fra norsk side for utenlandske tilbydere under TISA. Det er en
63 forutsetning at TISA ikke pålegger privatisering, deregulering eller konkurranseutsetting av
64 noen offentlig tjeneste på nasjonalt eller lokalt nivå. Dette gjelder også muligheten for å –
65 gjennom politiske vedtak – å gjeninnføre offentlig eierskap og styring i sektorer som tidligere
66 har vært privatisert.

67
68 FN utgjør kjernen i det internasjonale samarbeidet, med globalt medlemskap, representasjon
69 og legitimitet. FN er det viktigste instrumentet for fred og sikkerhet, og for å møte de globale
70 utfordringene. Manglende støtte og kutt i ressurser truer med å undergrave organisasjonens
71 rolle og betydning. Arbeiderpartiet går inn for at Norge går i bresjen for et internasjonalt
72 samarbeid for å reformere og styrke organisasjonen, og sikre en forutsigbar og tilstrekkelig
73 ressurstilgang.

74 Internasjonalt ser vi at verdier og rettigheter er under press. Hardt tilkjempede resultater
75 trues på områder som likestilling, nedrustning, klima, standarder for handel, og
76 arbeidstakerrettigheter. Arbeiderpartiet krever at Norge arbeider aktivt for å danne
77 koalisjoner med likesinnede land og organisasjoner for å hegne om og styrke rettigheter og
78 internasjonale standarder.

79 Det mest omfattende mønster av diskriminering og undertrykking globalt er av kvinner. Nær
80 80% av plassene i nasjonale parlamenter verden over er besatt av menn. Økonomisk
81 diskriminering i form av lønnsforskjeller, arve-rett og eierforhold er gjennomgående i mange
82 land. Kvinner er også særlig utsatt for vold, over 700 millioner kvinner verden over utsettes
83 for vold i nære relasjoner og én av fem kvinner eller jentebarn blir utsatt for voldtekt eller
84 voldtektsforsøk. Straffefrihet er omfattende. Også budsjettene til FN og internasjonale
85 organisasjoner som jobber for kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter kuttes,
86 Arbeiderpartiet vil at Norge går i bresjen for et samarbeid med andre land for å sikre
87 ressursene til disse organisasjonene.

88 Vi skal ha et systematisk kjønnspektiv på alt vi gjør. Vi skal bruke våre utenrikspolitiske
89 verktøy for å fremme likestilling; og vi bruker likestilling til å fremme våre utenrikspolitiske
90 mål. Innsatsen skal særlig rettes mot tre områder,

- 91 • Rettigheter: fremme av kvinners rettigheter som omfatter politiske, sosiale og
- 92 kulturelle rettigheter, herunder utdanning, helse og reproduktive rettigheter.
- 93 • Deltakelse: Kun gjennom kvinners deltakelse i beslutningsprosesser og
- 94 gjennomføring, vil kvinners interesser ivaretas. Kvinners deltakelse i

95 fredsforhandlinger og forsoningstiltak, i ledelse av samfunnsinstitusjoner og i
96 beslutningsprosesser, må styrkes.
97 • Ressurser: arbeidet med å fremme kvinners rettigheter må tilføres ressurser for at
98 likestillingsmål skal nås.

99 I 1949 vedtok FN en konvensjon som slår fast at prostitusjon er menneskelig uverdigg,
100 og krever av alle undertegnede land at halliker og bordelleiere straffes, samt at
101 spesialbehandling eller registrering av prostituerte opphører. Konvensjonen ble
102 ratifisert av 89 land, foruten Tyskland, Nederland og USA. Store deler av
103 verdenssamfunnet har allerede i mer en 65 år forpliktet seg i arbeidet mot
104 prostitusjon. Europaparlamentet vedtok i 2014 å arbeide for et forbud mot sexkjøp i
105 EU og etter dette har både Frankrike og Nord-Irland innført forbud mot kjøp av
106 seksuelle tjenester. Millioner av kvinner og barn er ofre for trafficking verden over. I
107 arbeidet med å få på plass et internasjonalt forbud mot kjøp av seksuelle tjenester vil
108 Arbeiderpartiet arbeide for at Norge støtter arbeidet med et forbud i EU. Norge må styrke sin
109 innsats i forhold til konvensjoner mot menneskehandel og arbeide for at et internasjonalt
110 forbud mot kjøp av seksuelle tjenester.

111

112 **2. Internasjonalt samarbeid for havets helse.**

113

114 Som ledende havnasjon vil Arbeiderpartiet at Norge skal ta globalt lederskap for havets
115 framtid, også utenfor våre grenser. Arbeiderpartiet vil at norsk havrettsekspertise fortsatt skal
116 være i front internasjonalt og arbeide for å støtte opp om havrettens prinsipper, blant annet
117 ved å utvide innsatsen for å bistå kyststater til å få kartlagt sine kontinentalsokler.

118

119 70 prosent av vår planet er dekket av hav, men verdenshavene er i dag dårlig forvaltet og
120 svakt styrt. Resultatet er overfiske, forsøpling og forgiftning. Klimaendringene fører til
121 forsuring, økende havtemperatur, mer ekstremvær og havnivåstigning. Ingen aktør eller
122 enkeltland klarer å løse disse alvorlige utfordringene alene. Plastforurensning av havet er ett
123 aktuelt eksempel.

124

125 Havets helse angår oss alle, men det finnes i dag ingen internasjonal struktur for dette
126 arbeidet. Arbeiderpartiet vil derfor at Norge tar initiativ til et internasjonalt havpanel for å
127 samle og samordne relevant forskning og legge grunnlag for vellykket og bærekraftig
128 havforvaltning.

129

130 I FNs nye, globale bærekraftsmål er mål 14 viet ansvarlig bruk av havets ressurser.
131 Arbeiderpartiet vil at Norge tar globalt lederskap på utvalgte områder som grønn skipsfart,
132 marin forsøpling og spredning av mikroplast. Som en sentral fiskerinasjon vil vi også arbeide
133 for å styrke ressurskontrollen og innsatsen mot internasjonal fiskerikriminalitet.

134

135 Norge bør konsentrere bistandsinnsatsen på felt hvor vi har særlige forutsetninger for å
136 utgjøre en forskjell. Fiskeriforvaltning og havbruk er åpenbare eksempler. Våre
137 økosystembaserte og helhetlige forvaltningsplaner er verdensledende; det samme er norsk
138 teknologi- og leverandørindustri. Ideen om et eget fisk for utvikling-program er ikke ny, men
139 har ennå ikke blitt skikkelig satset på. Målet må være å bekjempe fattigdom og fremme
140 bærekraftig utvikling gjennom økt matsikkerhet, bærekraftig forvaltning og nye
141 arbeidsplasser. Arbeiderpartiet vil sette inn nødvendige ressurser for å gjøre «Fisk for
142 utvikling» til et nytt «flaggskip» i norsk utviklingspolitikk.

143

3. Europa og Norden:

145 I etterkrigstiden har fordypningen og utvidelsen av det europeiske samarbeid bidratt til en
146 periode med fred, velstand og demokrati uten sidestykke i kontinentets historie. Våre
147 viktigste samarbeidspartnere for å fremme våre verdier og politiske modell er å finne i
148 Europa, og europeiske land er Norges viktigste økonomiske partnere. EU utgjør verdens
149 største enhetlige marked, er verdens største handelsblokk, har den nest mest benyttede
150 valuta, er verdens største giver av utviklings- og humanitær bistand, og er i front i innsatsen
151 for å løse klimautfordringene. Arbeiderpartiet vil arbeide for at Norge er en aktiv deltaker i det
152 europeiske samarbeidet.

153 Europa står overfor store utfordringer. Russlands Krim-anneksjon og militære operasjoner i
154 Øst-Ukraina utfordrer europeisk sikkerhet. Ekstremisme, konflikt og terror skaper lidelse og
155 ustabilitet i Europas nærrområder i sør, så vel som i Europa selv. Gapet mellom
156 befolkningsvekst og økonomisk og sosial utvikling i Nord-Afrika og Sahel øker
157 immigrasjonspresset. Dette skaper uro og bekymring, som høyrepopulistene spiller på.

158 I mange europeiske land ser vi at fagbevegelsens rolle svekkes, og stadig flere arbeidsfolk
159 står alene – med lua i hånda. Ulikhetene øker. Ungdom opplever å ha dårligere
160 framtidsutsikter enn deres foreldre hadde. Tilliten til at politikken kan skape gode rammer for
161 folks liv synker.

162 Det skal ikke skje hos oss. Det Norge vi kjenner er preget av små forskjeller, høy tillit og
163 sterke samarbeidsordninger. Vi har et levende «dagliglivets demokrati», med
164 trepartssamarbeid og et aktivt sivilt samfunn. Det skal vi kjempe for, og hegne om.

165 Når det bredere europeiske samarbeidet er under press, øker betydningen av samarbeid i
166 våre nærrområder. I Norden har vi et sterkt verdifelleskap og like samfunnsmodeller.
167 Arbeiderpartiet vil styrke samarbeidet for å videreutvikle den nordiske modellen i en ny tid,
168 med fokus på områder som reform innenfor utdanning og forskning, ny miljøteknologi,
169 klimapolitikk, og tiltak mot sosial dumping. Sikkerhetspolitisk er de nordiske land tettere
170 sammenvevd enn noen gang, og vi vil styrke det utenriks- og sikkerhetspolitiske
171 samarbeidet. Vi vil også arbeide for en sterkere felles nordisk stemme i Europa, i G-20, og
172 for et nærmere nordisk samarbeid med Tyskland.

173 EØS-avtalen har trygget vår økonomi og tjent oss vel i 25 år. Vi har bygget vår
174 samfunnsmodell videre. Men vi får også utfordringer i arbeidslivet. Arbeiderpartiet vil bruke
175 vårt handlingsrom bedre, hvor mye mer kan gjøres for å sikre ordnede forhold på
176 arbeidsplassene og bekjempe sosial dumping.

177 Tyrkia er en viktig partner for Europa, er et NATO-medlem og det største demokratiet i
178 regionen. Landet utgjør en bro mellom Europa og Midtøsten, og huser over 2 millioner
179 flyktninger fra Syria – mer enn noen annet land. Engasjement overfor Tyrkia er av stor
180 betydning for utviklingen i Europa, Midtøsten og landet selv. Arbeiderpartiet tar avstand fra
181 kuppforsøket i 2016. Samtidig er det grunn til bekymring over økende autoritære trekk i
182 landet. Arbeiderpartiet krever at grunnleggende menneskerettigheter som pressefrihet
183 overholdes, at demokratiske prinsipper respekteres, og at tyrkiske myndigheter etterlever
184 grunnleggende rettsstatsprinsipper.

185 Arbeiderpartiet krever at kurdernes sikkerhet, sosiale og økonomiske rettigheter må trygges,
186 i Tyrkia og i regionen.

187 Vårt forhold til Russland må fortsatt være basert på fasthet, forutsigbarhet og langsiktighet.
188 Når forholdene ligger til rette for det, må forbindelsene med Russland videreutvikles for å
189 styrke naboskapspolitikken, folk-til-folk samarbeidet, økonomisk-, energi-, og

190 industrisamarbeid, og felles innsats for å løse miljøutfordringene for å sikre fortsatt fred og
191 stabilitet i nordområdene.

192

193 **4. Vår felles sikkerhet:**

194 Arbeidet for fred er et grunnleggende mål for vår bevegelse, og Arbeiderpartiet vil gjenreise
195 en sterk norsk rolle i det internasjonale fred og forsoningsarbeidet.

196 Vi kjemper mot ekstremisme og radikalisering, mot hat, frykt og mistillit. Som etter
197 terroranslaget mot vår egen bevegelse 22. juli 2011, skal vi stå imot med våre verdier om
198 likhet, toleranse, demokrati og et inkluderende samfunn. Norge skal delta aktivt i kampen
199 mot internasjonal terrorisme, med innsats rettet mot de grunnleggende drivkreftene og
200 gjennom internasjonalt samarbeid blant annet knyttet til politi, sikkerhet og etterretning.

201 Atomvåpen utgjør en latent trussel mot hele menneskehetens eksistens, og det er
202 uakseptabelt at arbeidet for nedrustning og ikke-spredning nærmest har stoppet opp. I stedet
203 ser vi at atom-maktene fornyer sine arsenaler, og at nye taktiske atomvåpen varsles
204 utplassert. Mengden atomvåpen og manglende fremdrift for nedrustning av de store
205 arsenalene øker sjansen for at de enten brukes, spres til nye land, eller at det skjer uhell;
206 med enorme humanitære konsekvenser. Arbeidet med ikke-spredning svekkes også ved at
207 nedrustningsforpliktelsene i NPT ikke etterfølges.

208 Arbeiderpartiet går inn for at Norge igjen inntar en ledende rolle i det internasjonale
209 nedrustningsarbeidet. Det må legges press på atommaktene for at de skal ruste ned. Norge
210 bør arbeide for at Iran-avtalen, som sikrer fredelig bruk av Irans kjernefysiske materiale,
211 opprettholdes.

212 Arbeiderpartiet vil jobbe aktivt for balansert og gjensidig atomnedrustning innen rammen av
213 ikkespredningsavtalen NPT, med et langsiktig mål om et internasjonalt forbud mot
214 kjernevåpen. Vi vil arbeide aktivt for et strengt internasjonalt regelverk og etterlevelse av
215 forpliktelser knyttet til biologiske og kjemiske våpen.

216 Arbeiderpartiet er tilhenger av at Norge skal ha en egen forsvarsindustri – av
217 beredskapshensyn for vårt eget forsvar, for viktige arbeidsplasser og eksportinntekter, og for
218 å kunne utnytte forsvarsindustriens teknologiutvikling i andre bransjer. Samtidig skal Norge
219 ha et meget strengt regelverk for eksport av strategiske varer. Våpen skal ikke selges til land
220 hvor det er krig eller krig truer eller til land hvor det er påvist alvorlige brudd på
221 menneskerettighetene. Arbeiderpartiets mål er å innføre sluttbrukererklæring for alle land og
222 vi vil arbeide for at dette blir en norm internt i NATO. Norge bør være en pådriver for å øke
223 oppslutningen om og styrke gjennomføringen av FNs våpenhandelstraktat.

224

225 **5. Midtøsten:**

226

227 Den arabiske vår er gått over i en kald vinter, hvor Midtøsten preges av krig, ekstremistisk
228 vold, politisk oppløsning og grunnleggende brudd på menneskerettigheter og humanitær rett.
229 Demokratiske styringsstrukturer har forvitret i mange land i regionen, som preges av mer
230 ekstremisme, ustabilitet, mindre demokrati og mer autoritært styresett. Tunisia, med sin
231 positive utvikling i demokrati og levevilkår, utgjør et unntak og Arbeiderpartiet går inn for at
232 Norges samarbeid med landet styrkes.

233 Konflikten i Syria har skapt den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig. Over 4
234 millioner syrere har flyktet til andre land, og over 7 millioner er internflyktninger.

235 Ekstremistiske grupper og Assad-regimet skaper omfattende lidelse for befolkningen. Det
236 finnes ingen militær løsning på konflikten i Syria. Arbeiderpartiet vil arbeide for at Norge
237 spiller en aktiv rolle for å støtte opp under fredsforhandlingene i regi av FN, yter omfattende
238 humanitær bistand og deltar i kampen mot IS.

239 I år er det femti år siden Israels okkupasjon av Palestina. En fredelig løsning på konflikten
240 stiller krav til begge parter. Israel må bære et tydeligere ansvar for befolkningen de holder
241 under okkupasjon. Rakettangrep og terroranslag mot Israel må opphøre.

242 Arbeiderpartiet mener at to stater, som eksisterer fredelig side om side, er den beste
243 løsningen på konflikten mellom Israel og Palestinere. Siden Oslo-avtalen ble undertegnet,
244 har det imidlertid vært lite fremdrift i fredsforhandlingene, og kreftene som motarbeider to-
245 stats løsningen har vokst i styrke. I praksis lever folk i området i en enstatsrealitet med ulike
246 rettigheter for ulikt folk. Økte bosetninger gjør at det blir stadig mindre palestinsk land igjen
247 på Vestbredden. I takt med at det blir mindre land igjen for å etablere en palestinsk stat,
248 mister to-stats løsningen også legitimitet blant palestinerne. Ødeleggelsene i, og blokaden av
249 Gaza skaper omfattende lidelse og nød. Derfor mener Arbeiderpartiet at Israel må avslutte
250 okkupasjonen av palestinske områder og oppheve blokaden av Gaza.

251 Denne utviklingen kan ikke fortsette uten ende. Det må tas nye internasjonale initiativ for å
252 skape fremdrift for en forhandlet fredsløsning, med en tidsfrist.

253 Arbeiderpartiet støtter opprettelsen av en palestinsk stat. Vi vil ikke lenger sette en endelig
254 avtale som premiss for å anerkjenne en palestinsk stat.

255
256 Når Arbeiderpartiet får regjeringsansvar og det ikke har skjedd en reell framgang i
257 fredsprosessen mot en tostatsløsning, og byggingen av de folkerettsstridige bosettingene
258 fortsetter, bør Norge sette i gang en prosess for anerkjennelse av Palestina som selvstendig
259 stat, på et tidspunkt hvor dette kan skape fremgang i fredsprosessen.

260
261 Arbeiderpartiet er positive til merking av produkter som er tilvirket i bosettingene for å gi
262 konsumenter mulighet til ikke å kjøpe disse produktene. Israelsk verdiskapning på okkupert
263 land er ikke omfattet av den handelsavtalen Norge og øvrige EFTA-land har med Israel.
264 Norske myndigheter må utarbeide en skriftlig anbefaling til norsk næringsliv som fraråder
265 økonomisk samkvem som støtter opp om ulovlig bosettingsvirksomhet, og andre folkeretts -
266 og menneskerettighetsbrudd i de okkuperte palestinske områdene. Det må samtidig arbeides
267 videre internasjonalt for å innføre omforente restriksjoner på varer som er produsert på
268 okkupert land.

269

270 **6. Konflikter, humanitære kriser og flukt:**

271 I verden er det i dag rundt 60 millioner fordrevne. Hvert andre sekund drives et menneske på
272 flukt. Sahel-beltet, Afrikas horn, Nord-Afrika og Midtøsten er Europas – og vårt – nabolag. I
273 2015 kom over 1,2 millioner flyktninger til Europa, det største antallet siden andre
274 verdenskrig.

275 125 millioner mennesker verden over har akutt behov for humanitær hjelp på grunn av krig,
276 sult og fattigdom. Sårbare og oppløste stater er arnested for krig og konflikt, humanitære
277 lidelser og ustabilitet. I skrivende stund beskriver FN hungersnøden i Jemen, Somalia,
278 Nigeria og Sør-Sudan som den verste humanitære krisen siden andre verdenskrig.
279 Arbeiderpartiet vil arbeide for at det internasjonale samfunn setter inn et bredt sett av
280 virkemidler – humanitær innsats, utviklingsbistand, og fredsdiplomati – for å kunne endre
281 denne situasjonen. Vi vil videreføre Norges rolle som en stor humanitær aktør.

282 På tross av at partene i konflikten i Sør-Sudan har undertegnet en fredsavtale og avtale om
283 våpenhvile, fortsetter kamphandlingene, med store humanitære konsekvenser.

284 Den humanitære krisen i Sør-Sudan gir grunn til dyp bekymring. Omfattende og
285 systematiske brudd på menneskerettigheter bidrar til sivilbefolkningens lidelser og må
286 opphøre. Overgriperne må bli stilt til ansvar. Manglende tilgang og de vanskelige forholdene
287 for humanitære hjelpearbeidere er uakseptabel. Den humanitære krisen har ført til et stort
288 antall flyktninger og internflyktninger, hovedsakelig til naboland – som også er utviklingsland.
289 Norge må fortsette å øremerke betydelig humanitær bistand til Sør-Sudan. Norge må legge
290 press på partene for at de skal avstå fra å bruke barnesoldater.

291 Det finnes ikke noen militær løsning på konflikten i Sør-Sudan. Partene i konflikten har
292 hovedansvaret for å stoppe krigføringen og implementere fredsavtalen. Utestående spørsmål
293 må løses gjennom en inkluderende politisk prosess og nasjonal dialog for å legge grunnlaget
294 for forsoning og gjenoppbygging.

295 Norge må benytte aktivt sin rolle sammen med USA og Storbritannia i Troikaen og sin rolle i
296 styret til overvåkningsmekanismen for fredsavtalen, være en aktiv rådgiver for FN, og jobbe
297 tett med Den afrikanske union og østafrikanske IGAD for å blegge konflikten.

298 Vest-Sahara har vært okkupert av Marokko siden 1975. Over 150.000 saharawiske
299 flyktninger i Algerie lever under elendige forhold og er fullstendig avhengige av humanitær
300 hjelp. Det er avgjørende å få en politisk løsning på konflikten. Presset må økes for å få slutt
301 på alle former for overgrep i Vest-Sahara og for å sikre at menneskerettighetene
302 respekteres.

303 I en verden hvor nyhetsmedia til stadighet rapporterer om terror, nye væpnede konflikter og
304 humanitære kriser, må ikke langvarig urett og menneskelig lidelse bli glemt. Vest-Sahara er
305 den siste kolonien i Afrika og en stor del av landet er okkupert av Marokko. Befolkningen, og
306 særlig de saharawiske flyktningene i nabolandet Algerie, lever under vanskelige kår og
307 menneskerettighetsbrudd foregår jevnlig. Den marokkanske okkupasjonen er i strid med
308 folkeretten, og Vest-Sahara må nå få sin uavhengighet. Arbeiderpartiet krever at Norge må
309 engasjere seg for at partene skal enes om en politisk løsning på konflikten som bidrar til
310 saharawienes legitime rett til selvbestemmelse og organisasjonsfrihet. Norge må doble den
311 humanitære bistanden til den saharawiske befolkningen. Mandatet til MINURSO (The United
312 Nations Mission for the Referendum in Western Sahara) må utvides til å inkludere
313 overvåking av menneskerettighetssituasjonen i sitt område. Norge må fraråde norsk
314 næringslivs engasjement i Vest-Sahara i tråd med handelsrådet utstedt av Regjeringen
315 Stoltenberg II, og arbeide i internasjonale fora for at flere land gjør det samme.
316 Arbeiderpartiet krever at Norge fortsetter praksisen med å ekskludere selskaper som driver
317 med utforskning og utnyttelse av naturressursene i Vest-Sahara. Arbeiderpartiet krever også
318 at sivile som er dømt i militære domstoler må få sine saker prøvd på ny, i henhold til
319 internasjonale rettsprinsipper. Vi vil, i relevante fora som for eksempel Party of European
320 Socialists, ta initiativ for å legge press særlig på Spania og Frankrike i spørsmålet om Vest
321 Sahara. Arbeiderpartiet vil arbeide for at Norge, etter etableringen av et folkerettslig
322 grunnlag, skal anerkjenne et selvstyrt Vest-Sahara som uavhengig stat.

323
324
325

7. Arbeiderpartiet i en internasjonal bevegelse:

326 I et Europa med økende forskjeller, fremgang for høyrepopulismen og svekket samarbeid, er
327 organisasjonen for europeiske sosialister og sosialdemokrater (PES) viktigere enn noen
328 gang. Arbeiderpartiet vil delta aktivt i arbeidet i PES og opp imot den sosialdemokratiske
329 gruppen i Europaparlamentet (S&D-gruppen) for å fremme europeisk samarbeid, herunder
330 for å styrke arbeidstakerrettigheter og den sosiale dimensjonen.

331 Arbeiderpartiet har deltatt aktivt i Sosialistinternasjonalen i etterkrigstiden. Organisasjonen
332 har imidlertid vært lite aktiv og relevant de siste ti årene, og har vært preget av lite åpenhet
333 om aktiviteter og økonomi. Reform-forsøk har ikke ført frem. Etter flere år som observatør,
334 besluttet Arbeiderpartiet derfor, sammen med våre svenske og danske søsterparti; å melde
335 oss ut i mars 2017. Progressive Alliance er på få år blitt bygget opp til et relevant og
336 dynamisk alternativ. Arbeiderpartiet vil i tiden framover delta aktivt i arbeidet med å bygge
337 Progressive Alliance videre som en møteplass, handlekraftig og relevant organisasjon for et
338 globalt samarbeid mellom sosialdemokrater og progressive partier.

339 Arbeiderpartiet har erfaring knyttet til likestilling, partibygging, fordelingspolitikk og faglig-
340 politisk samarbeid, som er etterspurt. Ordningen med støtte til parti-til-parti samarbeid har nå
341 i lengre tid vært under press, med meget begrensede muligheter for finansiell støtte, og
342 Arbeiderpartiet har vært forhindret fra å etablere nye samarbeidsprosjekter. Arbeiderpartiet
343 krever at fremtiden for denne støtte-ordningen avklares, og går inn for en økning – i tråd med
344 evalueringsrapporten som ble fremlagt i 2014.